

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Карпатський національний університет

імені Василя Стефаника

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра політичних наук

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на тему:

**«Проблема політичної участі молоді в умовах цифровізації
суспільства»**

Виконала: студентка IV курсу

групи П-41

Спеціальності 052 Політологія,
освітньої програми «Політологія»

Кульчицька Вікторія Василівна

Науковий керівник:

Міщук Мар'яна Богданівна,

кандидатка політичних наук

Рецензент:

Кобець Юлія Василівна,

кандидат політичних наук

Івано-Франківськ – 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ МОЛОДІ	6
1.1. Поняття та сутність політичної участі в сучасній політичній науці	6
1.2. Молодь як соціально-політична група: особливості політичної соціалізації	14
РОЗДІЛ 2 ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПОЛІТИЧНУ АКТИВНІСТЬ МОЛОДІ	20
2.1. Соціальні мережі та онлайн-платформи як інструменти політичної мобілізації молоді	20
2.2. Форми цифрової політичної участі (е-петиції, онлайн-кампанії, цифровий активізм)	25
2.3. Ризики цифрової участі: маніпуляції, дезінформація, кіберзагрози	30
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ МОЛОДІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	36
3.1. Державна політика та громадянські ініціативи щодо розвитку е-участі молоді	36
3.2. Шляхи підвищення ефективності цифрової політичної участі молоді	40
ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46

ВСТУП

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімким поширенням цифрових технологій, які суттєво змінюють усі сфери життя, включаючи політичну. Особливо відчутними ці зміни є для молоді, яка є найбільш активним користувачем цифрового середовища. Інтернет, соціальні мережі та різноманітні онлайн-платформи не лише створюють нові можливості для комунікації, але й відкривають альтернативні шляхи політичної участі. У зв'язку з цим традиційні уявлення про участь громадян у політичному процесі поступово трансформуються, а молодь стає важливим суб'єктом нових форм політичної активності.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що політична участь молоді є важливою умовою розвитку демократичного суспільства. Саме молоде покоління формує майбутні політичні орієнтири, цінності та моделі поведінки. Водночас рівень політичної активності молоді в багатьох країнах, зокрема і в Україні, залишається недостатнім у традиційних формах, таких як участь у виборах або діяльність політичних партій. Натомість спостерігається зростання інтересу до цифрових форм участі, що вимагає ґрунтовного аналізу їх особливостей, ефективності та впливу на політичну систему.

Цифровізація створює нові інструменти залучення молоді до політики. Наприклад, соціальні мережі дають можливість швидко поширювати інформацію, організовувати масові акції та формувати громадську думку. Під час різних суспільно-політичних подій, таких як протестні рухи або виборчі кампанії, молодь активно використовує платформи для координації дій і обговорення актуальних питань. Разом з тим цифрове середовище не є однозначно позитивним, оскільки воно також сприяє поширенню дезінформації, маніпуляцій та інших загроз, які можуть впливати на політичні переконання та поведінку молодих людей.

Проблематика політичної участі молоді в умовах цифровізації активно досліджується в сучасній політичній науці. Науковці розглядають різні

аспекти цієї теми, зокрема зміну форм участі, роль соціальних мереж, вплив інформаційних технологій на політичну соціалізацію. Водночас існує потреба в комплексному аналізі, який поєднує теоретичні підходи з практичними прикладами та враховує сучасні тенденції розвитку цифрового середовища.

Об'єктом дослідження є політична участь молоді як соціально-політичне явище.

Предметом дослідження виступають особливості, форми та проблеми політичної участі молоді в умовах цифровізації суспільства.

Метою дослідження є комплексний аналіз трансформації політичної участі молоді під впливом цифрових технологій, а також визначення проблем і перспектив її розвитку.

Завдання дослідження:

1. Розкрити поняття та сутність політичної участі в сучасній політичній науці.
2. Проаналізувати соціальні мережі та онлайн-платформи як інструменти політичної мобілізації молоді.
3. Охарактеризувати форми цифрової політичної участі.
4. Визначити ризики цифрової участі, включаючи маніпуляції, дезінформацію та кіберзагрози.
5. Проаналізувати державну політику та громадянські ініціативи щодо розвитку е-участі молоді.

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи: аналіз і синтез, порівняльний метод, системний підхід, метод узагальнення. У процесі дослідження було використано метод аналізу і синтезу, що дозволив розкрити сутність поняття політичної участі, визначити основні форми цифрової активності молоді та узагальнити наукові підходи до вивчення даної проблематики. Порівняльний метод застосовано для зіставлення традиційних і цифрових форм політичної участі молоді, а також для аналізу особливостей реалізації е-участі в різних країнах та в Україні. Системний підхід дав можливість розглянути політичну участь молоді як

складне багаторівневе явище, що формується під впливом політичних, соціальних, інформаційних і технологічних факторів. Метод узагальнення використовувався для формування висновків щодо сучасних тенденцій розвитку цифрової політичної участі молоді та визначення перспектив її вдосконалення.

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні наукових уявлень про трансформацію політичної участі молоді під впливом цифровізації суспільства. У роботі узагальнено сучасні підходи до трактування політичної участі, визначено особливості цифрових форм політичної активності молоді та охарактеризовано основні ризики цифрового політичного середовища.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів у діяльності органів державної влади, закладів освіти та громадських організацій для вдосконалення механізмів залучення молоді до політичного процесу в умовах цифровізації.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ МОЛОДИ

1.1. Поняття та сутність політичної участі в сучасній політичній науці

Політична участь є однією з базових категорій політичної науки, яка відображає рівень включеності громадян у процеси функціонування політичної системи. Її зміст формувався поступово разом із розвитком політичної думки та трансформацією суспільних відносин. Перші уявлення про участь громадян у політиці можна простежити ще в античній філософії, де підкреслювалася важливість активної ролі громадянина в житті держави. У працях мислителів античності участь розглядалася як невід’ємна ознака повноцінного громадянства, а політична пасивність сприймалася як відхилення від норми.

Політична участь є одним із фундаментальних елементів демократичного суспільства, що забезпечує як легітимність політичних інститутів, так і можливість громадянам впливати на ухвалення політичних рішень та на функціонування державних інститутів [2, с.89].

Політична участь (англ. – political participation) асоціюється із свідомими діями індивідів, спрямованими на захист своїх прав та інтересів, обстоюванням громадянських позицій, самоповагою та самореалізацією тощо [3, с.17].

Еволюція політичної участі охоплює широкий спектр форм: від безпосередньої участі в античних полісах до представницьких демократій сучасності. Найбільш раннім прикладом демократичного правління була афінська демократія, що базувалася на принципах безпосередньої участі громадян у процесі ухвалення рішень. Народні збори (еклесія) виконували законодавчу функцію, а посади магістратів (виконавча влада) обиралися

шляхом жеребкування або голосування. Однак право політичної участі мали лише вільні повнолітні чоловіки громадяни. На відміну від Афін, у Римській республіці застосовувалася змішана модель політичної участі, що включала як народні збори, так і сенат. Римська система заклала основи представницького управління, що стало характерним для більш пізніх політичних структур. Занепад античних держав і формування феодальних монархій спричинили звуження можливостей для політичної участі. Основним інструментом легітимації влади стала божественна санкція монархів, що обмежувало вплив громадян на ухвалення політичних рішень. Однак уже в середньовіччі з'явилися перші парламенти (наприклад, англійський парламент XIII ст.), діяльність яких поступово розширювала права станів у державному управлінні. З розвитком ідей Просвітництва та побудовою національних держав (XVIII-XIX ст.) політична участь громадян значно розширилася. Американська революція (1775-1783 рр.) та Французька революція (1789-1799 рр.) заклали основи загального виборчого права та парламентської демократії. Проте на початкових етапах політична участь залишалася обмеженою через різноманітні майнові, гендерні та расові цензи. У XIX-XX ст. відбулося поступове розширення виборчих прав, у тому числі надання виборчих прав жінкам (зокрема: у США у 1920 р., у Франції у 1944 р., у Швейцарії у 1971 р.). Виборчі процеси стали більш демократичними, а система багатопартійності зміцнила політичний плюралізм. У XX-XXI ст. відбулися нові трансформації політичної участі, спричинені активною глобалізацією та цифровими (інтернет) технологіями. Зростання впливу соціальних мереж та електронного врядування зробило політичні процеси більш доступними для громадян. Разом із тим, сучасні виклики, такі як політичний популізм, ідеологічна поляризація та недовіра до виборчих процесів, формують виклики для демократії [2, с.89].

З подальшим розвитком державності та появою нових форм політичної організації зміст політичної участі почав змінюватися. У період становлення модерних держав акцент поступово зміщується на інституційні механізми участі, зокрема вибори та представництво. Саме в цей час формується

розуміння політичної участі як участі у формуванні органів влади через голосування.

У XX столітті відбувається суттєве розширення змісту поняття політичної участі. Дослідники починають звертати увагу не лише на формальні інститути, але й на неформальні форми активності громадян. З'являються нові підходи, які розглядають політичну участь як ширший спектр дій, включаючи участь у громадських рухах, протестах, обговореннях суспільно важливих питань. Це було пов'язано з розвитком громадянського суспільства, зростанням рівня освіти населення та розширенням можливостей комунікації [2, с.89].

Сучасне розуміння політичної участі сформувалося під впливом різних наукових шкіл і підходів. Один із поширених підходів визначає політичну участь як будь-яку діяльність громадян, спрямовану на вплив на процес прийняття політичних рішень. Інший підхід акцентує увагу на добровільному характері участі, підкреслюючи, що вона повинна здійснюватися за власною ініціативою громадян, а не під примусом. Також існує позиція, яка розглядає політичну участь як форму взаємодії між державою та суспільством, що забезпечує зворотний зв'язок і дозволяє враховувати інтереси різних соціальних груп [16, с.133].

Еволюція підходів до визначення політичної участі пов'язана зі змінами в самому суспільстві. З розвитком інформаційних технологій та глобалізаційних процесів з'являються нові можливості для участі, які раніше були недоступними. Наприклад, ще кілька десятиліть тому участь у політичному житті вимагала фізичної присутності, тоді як сьогодні значна частина активності перемістилася в онлайн-простір. Це зумовило появу нових наукових підходів, які враховують роль цифрового середовища у формуванні політичної активності [2, с.89].

Важливим аспектом формування поняття політичної участі є також врахування її соціального змісту. Участь громадян у політичному житті не є однаковою для всіх соціальних груп, оскільки вона залежить від рівня освіти,

доступу до інформації, соціального статусу та інших факторів. Молодь, наприклад, має свої особливості участі, які пов'язані з її цінностями, стилем життя та активним використанням цифрових технологій. Саме тому сучасні дослідження все частіше зосереджуються на аналізі специфіки участі окремих соціальних груп [8, с.130].

Традиційні методи політичної участі:

1. Вибори, які є однією з найпоширеніших форм політичної участі, що надає громадянам право обирати своїх представників у законодавчі та виконавчі органи влади.

2. Референдуми як форма безпосередньої демократії дозволяють громадянам ухвалювати рішення щодо важливих державних питань. Існують обов'язкові та консультативні референдуми, а їх проведення є індикатором рівня довіри влади до виборців. Сучасними прикладами використання референдумів є практика Швейцарії, голосування за незалежність Шотландії 2014 р., вихід Великої Британії з ЄС (так званий Brexit) 2016 р.

3. Партійна діяльність. Політичні партії виступають ключовими акторами політичного процесу, залучаючи громадян до участі у виборах та до контролю за владою. Членство у партії, участь у мітингах та проведення громадських обговорень є традиційними механізмами політичної активності [2, с.90].

Сучасні цифрові інструменти політичної участі:

1. Онлайн-платформи та електронні петиції.

2. Політична активність у соціальних мережах. Соціальні мережі (зокрема Facebook, Twitter, YouTube та Telegram) стали важливими інструментами політичної комунікації. Вони використовуються для поширення інформації та політичної мобілізації громадян (зокрема, організації протестів, передвиборчої агітації, тощо). Наприклад, під час «Арабської весни» саме соціальні мережі відіграли вирішальну роль у координації протестних рухів. Як влучно підсумовує О. Кулеба, соціальні

мережі слугують каталізаторами політичної дії, змінюють канали комунікації між владою та громадянами.

3. Цифрове голосування. Розвиток сучасних цифрових технологій фактично відроджує античні практики прямої демократії (тільки якщо в античні часи центральна площа – агора – могла вмістити декілька десятків тисяч громадян, то сучасні віртуальні майданчики роблять це можливим для десятків і сотень мільйонів). Технології сучасного електронного голосування дозволяють виборцям брати участь у виборах дистанційно (при цьому, можливо, знаходячись навіть не на території власної країни) і декілька разів переголосовувати. Здійснення політичної участі розрізняють у конвенційних та неконвенційних формах. Критерій формальної чи неформальної політичної участі базується на наявності/відсутності громадянства конкретної держави. Так, одним із успішних європейських прикладів запровадження електронного голосування є Естонія, яка вперше запровадила пілотну систему онлайн-голосування ще у 2005 р. [2, с.90].

Політична участь відрізняється залежно від тієї ролі, яку відіграє в цьому процесі власне індивід. За таким критерієм виділяється автономна і мобілізована участь. Автономна політична участь – поведінка особи, коли вона діє, ухвалюючи рішення самостійно. Така участь заснована на внутрішніх переконаннях людини, її самоповазі; вона детермінована рівнем її свідомості та політичної культури тощо. Автономна політична участь можлива лише за існування в суспільстві справжньої конкуренції. Мобілізована політична участь здійснюється під тиском інших суб'єктів політики або під їх впливом, що призводить до викривлення власних пріоритетів особи. За таких обставин її вплив на політичне життя часто перетворюється на ілюзію завдяки мистецтву політичного маніпулювання масами, яке демонструють політичні технологи [3, с.20].

Структура політичної участі охоплює кілька взаємопов'язаних компонентів. По-перше, це когнітивний рівень, який включає знання про політичну систему, розуміння політичних процесів та орієнтацію в актуальних

подіях. Другим важливим компонентом є емоційно-ціннісний рівень, який визначає ставлення громадян до політики, рівень довіри до інституцій та мотивацію до участі. Якщо громадянин не відчуває зв'язку з політичною системою або не довіряє владі, його участь, як правило, буде обмеженою. У молодіжному середовищі це проявляється у вигляді скептичного ставлення до традиційних політичних інститутів, що часто спонукає до пошуку альтернативних форм активності, зокрема в онлайн-просторі. Третім елементом є поведінковий компонент, який безпосередньо відображає дії громадян у політичній сфері [32]. Він включає як традиційні форми участі, такі як голосування чи участь у діяльності організацій, так і нові, пов'язані з цифровими технологіями. Важливою особливістю є те, що поведінковий компонент часто залежить від поєднання знань і мотивації, тобто навіть високий рівень поінформованості не гарантує активності без відповідного внутрішнього стимулу [28, с.88].

Формування політичної участі значною мірою залежить від мотиваційних факторів, які спонукають громадян до активності. Виокремимо різні залученості до політичної участі залежно від мотивації політичної участі політичних акторів: інструментальна, де мотивацією є професійна стабільність, гарантії певного соціального статусу, приналежність до політичної влади як спосіб соціального самоствердження особистості; ціннісно-орієнтована, яка в основному базується на тих цінностях, які виробляються різними соціальними групами у процесі усвідомлення ними своїх інтересів і переваг; інструментально-раціональна, яка забезпечує і захищає інтереси політичних акторів; освітньо-розвивальна; комунітаристська, яка передбачає уявлення про загальне благо та необхідність його підтримання [9, с.34].

Окрім індивідуальних мотивів, важливу роль відіграють соціальні фактори, які впливають на рівень політичної активності. До них належать рівень освіти, соціально-економічний статус, доступ до інформації та середовище, в якому перебуває людина. Наприклад, молодь, яка має доступ до

якісної освіти та активного громадського середовища, частіше демонструє вищий рівень політичної участі. Водночас обмежений доступ до інформації або відсутність прикладів активної громадянської поведінки можуть знижувати рівень залученості [37, с.80].

Важливим чинником є також політична культура, яка формує загальні уявлення про роль громадянина в суспільстві. У суспільствах із розвиненою демократичною культурою участь сприймається як природна складова життя, тоді як у менш розвинених демократичних системах вона може бути обмеженою або формальною. Для молоді характерне формування власної політичної культури, яка часто поєднує традиційні цінності з новими, пов'язаними з цифровим середовищем [35, с.168].

До психологічних причин участі громадян у політичному житті належить:

1. Задоволення власних інтересів.
2. Реалізація своїх позицій, ідеалів, цінностей.
3. Можливість контролю над поточним перебігом подій, відчуття важливості.
4. Задоволення потреби у спілкуванні.
5. Компенсація особистих невдач та недоліків [12, с.68].

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується глибокими трансформаціями політичної участі, що безпосередньо пов'язані з поширенням цифрових технологій. Традиційні форми взаємодії громадян із владою поступово доповнюються новими механізмами, які базуються на використанні Інтернету та цифрових платформ. Це призводить до зміни не лише інструментів участі, але й самого характеру політичної активності, особливо серед молоді, яка є найбільш інтегрованою в цифрове середовище [2, с.89].

Цифрове середовище також змінює способи комунікації між громадянами та політичними акторами. Соціальні мережі стали важливим каналом взаємодії, через який політики, громадські організації та активісти

можуть безпосередньо звертатися до аудиторії. Молодь активно використовує ці можливості для висловлення власної позиції, участі в дискусіях та формування громадської думки. Наприклад, під час суспільно значущих подій обговорення в соціальних мережах можуть впливати на інформаційний порядок денний і привертати увагу до певних проблем [2, с.90].

Водночас цифровізація сприяє появі нових форм колективної дії, які раніше були малоймовірними або складними в реалізації. Онлайн-кампанії, флешмоби, масові обговорення та інші форми цифрового активізму дозволяють швидко об'єднувати велику кількість людей навколо спільної ідеї. Прикладом може бути організація благодійних зборів або інформаційних кампаній через соціальні мережі, які за короткий час охоплюють тисячі учасників. Такі процеси свідчать про зміну логіки політичної участі, де важливу роль відіграє швидкість і масштаб комунікації [18].

Разом із новими можливостями цифровізація приносить і певні виклики. Зростає ризик поверхневого характеру участі, коли активність обмежується символічними діями, такими як поширення постів або підтримка онлайн-ініціатив без реального залучення до вирішення проблем. У науковій літературі це явище часто пов'язують із зниженням глибини політичної участі, коли кількість учасників зростає, але рівень їхньої залученості залишається низьким. Крім того, цифрове середовище створює нові можливості для маніпуляцій громадською думкою. Алгоритми соціальних мереж можуть впливати на те, яку інформацію бачать користувачі, що формує їхні політичні уявлення. Молодь, яка активно споживає контент в Інтернеті, може піддаватися впливу дезінформації або пропаганди, що ускладнює процес формування об'єктивної позиції. Наприклад, під час виборчих кампаній поширення недостовірної інформації може впливати на вибір молодих виборців [21].

Отже, трансформація політичної участі в умовах цифровізації є складним і багатогранним процесом, який включає як нові можливості, так і нові виклики. Цифрові технології змінюють характер участі, роблячи її більш

доступною, швидкою та різноманітною. Водночас ефективність цієї участі залежить від рівня усвідомленості громадян, їхньої здатності критично оцінювати інформацію та готовності до активних дій. Саме ці фактори визначають, якою мірою цифрова політична участь сприятиме розвитку демократичного суспільства.

1.2. Молодь як соціально-політична група: особливості політичної соціалізації

Молодь у сучасному суспільстві виступає особливою соціально-політичною групою, яка характеризується динамічністю, відкритістю до змін і високим рівнем адаптивності до нових умов. Її специфіка визначається не лише віковими межами, але й соціальним становищем, стилем життя та особливостями сприйняття політичної реальності. Саме молоде покоління часто стає носієм нових ідей, цінностей і моделей поведінки, що робить його важливим суб'єктом політичного процесу. Водночас політична активність молоді має свої особливості, які відрізняють її від інших соціальних груп.

Формування молоді як соціально-політичної групи пов'язане з процесами соціалізації, під час яких відбувається засвоєння норм, цінностей і моделей поведінки, прийнятих у суспільстві. У цей період молоді люди визначають власне місце в соціальній структурі, формують світогляд і політичні орієнтації. Важливою рисою є те, що цей процес відбувається в умовах постійних змін, що зумовлює нестабільність і варіативність політичних поглядів. Наприклад, під впливом соціального оточення або інформаційного середовища молодь може швидко змінювати свої політичні уподобання [1].

Соціальні характеристики молоді визначають її специфіку як учасника політичного життя. До таких характеристик належать високий рівень мобільності, прагнення до самореалізації, відкритість до нових ідей та технологій. Молоді люди, як правило, більш активно використовують цифрові

інструменти, що впливає на форми їхньої участі в політичному процесі. Наприклад, замість традиційних форм взаємодії вони часто обирають онлайн-комунікацію, участь у цифрових кампаніях або обговореннях у соціальних мережах [36].

Молодь перебуває на етапі формування власної політичної ідентичності. Це означає, що її політичні погляди ще не є остаточно сформованими і можуть змінюватися під впливом різних факторів. Освітнє середовище, сім'я, друзі та медіа відіграють значну роль у цьому процесі. Наприклад, студенти, які активно залучені до громадського життя університету, частіше демонструють вищий рівень політичної активності [5, с.198].

Роль молоді в політичному процесі є багатогранною. З одного боку, вона може виступати як об'єкт політики, на який спрямовані державні програми та ініціативи. З іншого боку, молодь є активним суб'єктом, здатним впливати на політичні процеси через участь у виборах, громадських рухах або цифрових кампаніях. Наприклад, у багатьох країнах молодіжні рухи відіграють важливу роль у просуванні соціальних змін і приверненні уваги до актуальних проблем.

Водночас політична участь молоді часто має нерегулярний характер і залежить від конкретних подій або обставин. Молоді люди можуть активно включатися в політичні процеси під час кризових ситуацій або суспільно значущих подій, але знижувати свою активність у періоди стабільності. Це пояснюється як відсутністю сталих політичних інтересів, так і недостатнім рівнем довіри до політичних інститутів.

Цифрове середовище значно впливає на формування молоді як соціально-політичної групи. Воно створює нові можливості для отримання інформації, комунікації та самовираження. Молодь активно використовує соціальні мережі не лише для спілкування, але й для обговорення політичних питань, участі в кампаніях і поширення інформації. Наприклад, обговорення актуальних подій у мережі може формувати колективні уявлення та впливати на політичні орієнтації.

Разом із цим цифрове середовище може створювати певні ризики, пов'язані з впливом недостовірної інформації або маніпуляцій. Молоді люди, які не мають достатнього рівня критичного мислення, можуть піддаватися впливу інформаційних кампаній, що впливає на їхні політичні переконання. Це підкреслює важливість формування медіаграмотності як складової політичної соціалізації.

Політична соціалізація є ключовим процесом, через який молодь засвоює основні політичні знання, цінності та моделі поведінки, що визначають її подальшу участь у політичному житті. Вона охоплює тривалий період становлення особистості та відбувається під впливом різних соціальних інститутів і середовищ. Особливість цього процесу полягає в тому, що він не є статичним, а постійно змінюється разом із розвитком суспільства, політичної системи та інформаційного простору.

Початкові етапи політичної соціалізації пов'язані з впливом сім'ї, яка формує базові уявлення про владу, державу та суспільство. Саме в сімейному середовищі закладаються перші політичні орієнтації, які можуть зберігатися протягом тривалого часу. Наприклад, ставлення батьків до політичних подій або рівень їхньої активності може впливати на формування аналогічних моделей поведінки у молоді. Водночас у сучасних умовах роль сім'ї поступово доповнюється іншими джерелами впливу.

Наступним важливим етапом є вплив освітніх інституцій, які відіграють значну роль у формуванні політичної свідомості. Школи та університети не лише передають знання про політичну систему, але й сприяють розвитку критичного мислення, що є необхідним для усвідомленої участі в політичному процесі. Наприклад, участь студентів у дискусіях, дебатах або громадських ініціативах може формувати навички аргументації та активної громадянської позиції.

Особливістю сучасної політичної соціалізації є її фрагментарність і різноманітність джерел впливу. Молодь отримує інформацію з різних каналів, які можуть пропонувати суперечливі інтерпретації подій. Це створює умови

для формування індивідуалізованих політичних поглядів, але водночас ускладнює процес формування цілісної картини політичної реальності. Наприклад, різні інформаційні ресурси можуть по-різному висвітлювати одні й ті самі події, що впливає на сприйняття молоддю політичної ситуації [5, с.198].

Важливим аспектом є також вплив соціального оточення, зокрема однолітків, які відіграють значну роль у формуванні політичних орієнтацій. Обговорення політичних питань у колі друзів або участь у спільних ініціативах може посилювати інтерес до політики та сприяти формуванню активної позиції. Наприклад, участь у студентських організаціях або молодіжних рухах часто стає важливим етапом політичної соціалізації.

Разом із позитивними аспектами сучасна політична соціалізація стикається з певними проблемами. Зокрема, надлишок інформації може призводити до її поверхневого сприйняття, коли молодь не завжди має можливість глибоко аналізувати політичні процеси. Крім того, поширення дезінформації створює ризик формування викривлених уявлень про політичну реальність. Це підкреслює важливість розвитку критичного мислення та медіаграмотності. Освітні інституції відіграють важливу роль у формуванні політичних орієнтацій молоді, оскільки саме в процесі навчання відбувається систематизація знань про політичну систему, її структуру та функціонування. Шкільна освіта закладає базові уявлення про державу, громадянські права та обов'язки, тоді як вища освіта сприяє глибшому розумінню політичних процесів і формуванню аналітичного мислення. Важливим є те, що освітнє середовище створює умови для обговорення суспільно значущих питань, що стимулює інтерес до політики та сприяє розвитку активної громадянської позиції [19].

Особливе значення має участь молоді в різних формах позааудиторної діяльності, які пов'язані з громадською активністю. Наприклад, студентське самоврядування дозволяє молодим людям отримати практичний досвід участі в процесах прийняття рішень, розвивати організаційні навички та

відповідальність. Такі форми діяльності сприяють формуванню відчуття причетності до спільних справ і підвищують готовність до участі в ширших політичних процесах. Крім того, участь у дебатах, конференціях або молодіжних форумах допомагає розвивати навички аргументації та критичного аналізу [26].

Сучасна молодь дедалі частіше отримує інформацію з онлайн-джерел, зокрема соціальних мереж, новинних сайтів і відеоплатформ. Це змінює характер сприйняття інформації, оскільки вона подається у більш швидкому та фрагментарному вигляді. Наприклад, короткі відео або пости можуть замінювати глибокий аналіз політичних подій, що впливає на рівень розуміння складних процесів. Водночас нові медіа відкривають можливості для більш широкого доступу до різних точок зору, що сприяє формуванню більш різноманітних політичних уявлень.

Особливу роль у сучасному медіапросторі відіграють лідери думок, блогери та інфлюенсери, які мають значний вплив на аудиторію молоді. Вони не лише поширюють інформацію, але й формують ставлення до політичних подій через власні інтерпретації. Молоді люди часто довіряють таким джерелам більше, ніж традиційним медіа, що зумовлює їх значний вплив на політичну соціалізацію. Наприклад, популярні блогери можуть піднімати суспільно важливі теми, привертаючи до них увагу великої аудиторії. Разом із позитивними можливостями медіа можуть створювати й певні проблеми. Зокрема, велика кількість інформації ускладнює її критичне осмислення, а поширення недостовірних даних може впливати на формування викривлених уявлень про політичну реальність. Молодь, яка активно споживає інформацію з різних джерел, може стикатися з труднощами у визначенні її достовірності [12].

Отже, цифрове середовище суттєво змінює процес політичної соціалізації молоді, роблячи його більш динамічним, різноманітним і водночас суперечливим. Воно створює нові можливості для залучення до політичного життя, але також вимагає розвитку навичок критичного мислення та

відповідального ставлення до інформації. Саме від того, наскільки ефективно молодь зможе адаптуватися до цих умов, залежить рівень її політичної активності та якість участі в суспільному житті.

РОЗДІЛ 2

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПОЛІТИЧНУ АКТИВНІСТЬ МОЛОДІ

2.1. Соціальні мережі та онлайн-платформи як інструменти політичної мобілізації молоді

Сучасний розвиток інформаційних технологій призвів до стрімкого поширення соціальних мереж, які стали невід'ємною частиною повсякденного життя, особливо серед молоді. Вони виконують не лише комунікаційну функцію, але й виступають важливим інструментом отримання інформації, формування думок та участі в суспільно-політичних процесах. Завдяки своїй доступності та інтерактивності соціальні мережі поступово трансформувалися з платформ для спілкування у потужний інструмент впливу на громадську думку.

Поява соціальних мереж стала логічним етапом розвитку цифрового середовища, що розпочався з поширення Інтернету. Якщо на початкових етапах користувачі були переважно споживачами інформації, то з розвитком соціальних платформ вони отримали можливість самостійно створювати контент, обмінюватися думками та взаємодіяти між собою. Це призвело до формування нового типу комунікації, який характеризується горизонтальністю, швидкістю та відсутністю жорсткої ієрархії [2, с.90].

Соціальні мережі стали важливим елементом сучасного політичного процесу, оскільки вони забезпечують безпосередній зв'язок між політичними акторами та громадянами. Політики, державні установи, громадські організації активно використовують ці платформи для поширення інформації, комунікації з аудиторією та формування власного іміджу. Молодь, у свою чергу, отримує можливість безпосередньо реагувати на політичні події, висловлювати свою позицію та брати участь у публічних дискусіях [4, с.22].

Особливістю соціальних мереж є те, що вони значно прискорюють процес поширення інформації. Новини, повідомлення та коментарі можуть миттєво охоплювати велику аудиторію, що змінює характер інформаційного обміну. Наприклад, під час суспільно важливих подій інформація в соціальних мережах поширюється значно швидше, ніж через традиційні засоби масової інформації. Це дозволяє оперативно реагувати на події, але водночас створює ризик поширення недостовірної інформації.

Цифрова комунікація, яка здійснюється через соціальні мережі, має низку специфічних характеристик. Вона є інтерактивною, що означає можливість зворотного зв'язку між учасниками комунікації. Користувачі можуть не лише отримувати інформацію, але й активно взаємодіяти з нею, коментувати, оцінювати та поширювати. Це створює умови для формування спільнот за інтересами, у тому числі політичними, що впливає на процес формування громадської думки [15, с.185].

Соціальні мережі аналізують поведінку користувачів і пропонують їм інформацію, яка відповідає їхнім інтересам. З одного боку, це підвищує зручність користування платформами, але з іншого – може обмежувати доступ до альтернативних точок зору. Наприклад, молоді люди можуть отримувати переважно ту інформацію, яка підтверджує їхні вже сформовані погляди, що впливає на їхнє політичне мислення [2, с.90].

Молодь активно використовує соціальні мережі для висловлення власної позиції, обговорення актуальних проблем та участі в різних ініціативах. Наприклад, публікація постів або участь у дискусіях може бути способом вираження громадянської позиції. У деяких випадках така активність може переростати у більш організовані форми участі, такі як онлайн-кампанії або громадські рухи [4, с.22].

Разом із цим соціальні мережі мають і певні обмеження, які впливають на характер політичної участі. Зокрема, надмірна кількість інформації може ускладнювати її сприйняття та аналіз. Крім того, короткий формат повідомлень часто не дозволяє глибоко розкрити складні політичні питання.

Це може призводити до спрощення політичного дискурсу та формування поверхневих уявлень про політичні процеси.

Механізми політичної мобілізації молоді в умовах цифрового середовища суттєво відрізняються від традиційних форм залучення до політичної діяльності. Соціальні мережі та онлайн-платформи дозволяють значно спростити процес організації колективних дій, оскільки забезпечують швидке поширення інформації та можливість миттєвого залучення великої кількості учасників. Це створює нові умови, за яких політична активність може виникати спонтанно та набувати масштабного характеру без значних організаційних зусиль.

Одним із ключових механізмів мобілізації є інформаційне поширення, яке здійснюється через пости, повідомлення, відео та інші формати контенту. Молодь активно реагує на інформацію, яка викликає емоційний відгук або стосується актуальних проблем. Наприклад, повідомлення про соціальну несправедливість або порушення прав можуть швидко поширюватися в мережі, привертаючи увагу великої кількості користувачів. Такий процес часто супроводжується активним обговоренням, що сприяє формуванню спільної позиції [4, с.22].

Важливу роль у мобілізації відіграють алгоритми соціальних мереж, які визначають, який контент отримує найбільше поширення. Вони орієнтуються на активність користувачів, зокрема кількість лайків, коментарів і поширень [2, с.90]. Це означає, що інформація, яка викликає сильну реакцію, має більше шансів стати популярною. У результаті політичні повідомлення, які апелюють до емоцій або містять яскраві образи, можуть швидше поширюватися та впливати на аудиторію.

Формування громадської думки в цифровому середовищі також відбувається через взаємодію користувачів у коментарях, групах та онлайн-спільнотах. Молодь активно долучається до обговорень, де висловлює власні погляди та знайомиться з позиціями інших. Наприклад, у тематичних спільнотах можуть обговорюватися питання політики, що сприяє формуванню

колективного бачення певних проблем. Така взаємодія може посилювати зацікавленість у політичному житті та стимулювати подальшу участь.

Окрему роль у процесах мобілізації відіграють лідери думок, які мають значний вплив на аудиторію. Це можуть бути блогери, активісти або публічні особи, які користуються довірою серед молоді. Їхні повідомлення часто стають орієнтиром для формування позиції та можуть спонукати до участі в певних ініціативах. Наприклад, заклики до участі в акціях або підтримки певних ідей, опубліковані популярними користувачами, здатні швидко мобілізувати значну кількість людей [15, с.185].

Цифрові платформи також забезпечують можливість координації дій, що є важливим елементом політичної мобілізації. Через соціальні мережі можна організовувати зустрічі, акції або інші заходи, інформуючи учасників про час, місце та формат участі. Молодь активно використовує ці можливості, оскільки вони дозволяють швидко об'єднуватися навколо спільної мети. Наприклад, організація громадських заходів через онлайн-платформи значно спрощує процес залучення учасників [4, с.22].

Водночас цифрова мобілізація має свої особливості, які впливають на її ефективність. Зокрема, вона часто має короткотривалий характер і залежить від актуальності теми. Молодь може активно реагувати на певну подію, але швидко втрачати інтерес після зниження її інформаційної значущості. Це створює проблему нестійкості участі, коли активність не завжди переходить у довготривалі форми політичної діяльності.

Іншою важливою особливістю є те, що цифрова мобілізація може обмежуватися лише онлайн-активністю. Наприклад, користувачі можуть активно підтримувати певні ініціативи в мережі, але не брати участі в реальних діях. Це зумовлює необхідність поєднання цифрових і традиційних форм участі для досягнення більш відчутних результатів. Приклади показують, що найбільш ефективними є ті випадки, коли онлайн-активність переходить у конкретні дії.

Використання соціальних мереж у політичних кампаніях стало однією з найбільш помітних тенденцій сучасного політичного процесу. Політичні актори дедалі активніше застосовують цифрові платформи для комунікації з виборцями, формування іміджу та мобілізації підтримки. Особливе значення це має для молоді, яка є найбільш активною аудиторією соціальних мереж і значною мірою сприймає політичну інформацію саме через ці канали. Завдяки цьому соціальні мережі перетворюються на ефективний інструмент впливу на політичні орієнтації молодого покоління [4, с.22].

У межах виборчих кампаній соціальні мережі використовуються для поширення програмних положень, інформації про кандидатів та формування емоційного зв'язку з аудиторією. Політики активно публікують дописи, відео та звернення, які спрямовані на залучення уваги та підтримки виборців. Молодь, у свою чергу, реагує на такий контент через лайки, коментарі та поширення, що створює ефект залученості до політичного процесу. Наприклад, короткі відеозвернення або інтерактивні формати комунікації можуть значно підвищувати інтерес до політичних подій.

Окрему роль відіграє використання таргетованої реклами, яка дозволяє політичним акторам спрямовувати свої повідомлення на конкретні групи аудиторії. Завдяки аналізу даних користувачів соціальні мережі дають можливість адаптувати контент відповідно до інтересів, віку або соціального статусу. Молодь часто стає окремою цільовою групою, для якої створюються спеціальні інформаційні матеріали. Наприклад, теми освіти, працевлаштування або соціальних гарантій можуть використовуватися для залучення уваги молодих виборців.

Разом із цим використання соціальних мереж у політичних кампаніях має і певні ризики. Зокрема, можливість маніпулювання інформацією або використання емоційно забарвленого контенту може впливати на об'єктивність сприйняття. Молодь, яка активно взаємодіє з таким контентом, може формувати свої політичні погляди під впливом неповної або викривленої інформації. Наприклад, поширення негативних повідомлень про політичних

опонентів може формувати упереджене ставлення. Попри це, соціальні мережі залишаються важливим інструментом залучення молоді до політики, оскільки вони відповідають її стилю життя та комунікації. Вони дозволяють не лише отримувати інформацію, але й брати участь у її поширенні, що створює відчуття причетності до політичних процесів. Приклади показують, що ефективне використання соціальних мереж може значно підвищувати рівень політичної активності молоді [15, с.185].

Таким чином, соціальні мережі та онлайн-платформи є важливим інструментом політичної мобілізації молоді, який має як значний потенціал, так і певні обмеження. Їх використання сприяє розширенню можливостей участі, але водночас вимагає усвідомленого підходу та розвитку навичок критичного аналізу. Це визначає перспективи подальшого розвитку цифрової політичної участі в сучасному суспільстві.

2.2. Форми цифрової політичної участі (е-петиції, онлайн-кампанії, цифровий активізм)

Цифрова політична участь є відносно новим явищем, яке сформувалося під впливом розвитку інформаційних технологій і поширення Інтернету. Вона відображає зміну традиційних моделей взаємодії громадян із політичною системою та відкриває нові можливості для залучення до політичного процесу. На відміну від класичних форм участі, цифрова активність здійснюється переважно в онлайн-середовищі, що значно змінює її характер, інтенсивність і доступність.

Сутність цифрової політичної участі полягає у використанні цифрових інструментів для впливу на політичні процеси, формування громадської думки та взаємодії з владою. Це може включати широкий спектр дій – від перегляду політичного контенту до активної участі в онлайн-кампаніях або ініціативах. Важливою особливістю є те, що участь може мати як індивідуальний, так і

колективний характер, що дозволяє охоплювати різні рівні політичної активності.

Основними видами цифрової політичної активності є інформаційна, комунікаційна та мобілізаційна діяльність. Інформаційна активність передбачає отримання та поширення політичної інформації через цифрові платформи. Молодь активно споживає новини, аналітичні матеріали та інший контент, що формує її уявлення про політичну ситуацію. Наприклад, перегляд новин у соціальних мережах або підписка на інформаційні канали є поширеною формою залучення до політичного життя.

Комунікаційна діяльність включає обговорення політичних питань, участь у дискусіях та взаємодію з іншими користувачами. Соціальні мережі створюють простір для обміну думками, що дозволяє молоді висловлювати власну позицію та знайомитися з альтернативними точками зору. Наприклад, коментування новин або участь у тематичних групах сприяє формуванню політичних переконань і підвищує рівень залученості.

Мобілізаційна діяльність пов'язана з організацією та участю в різних ініціативах, спрямованих на вплив на політичні процеси [4, с.22]. Це можуть бути онлайн-кампанії, флешмоби, збір підписів або інші форми активності, які дозволяють об'єднувати людей навколо спільних цілей. Молодь активно використовує ці можливості, оскільки вони відповідають її стилю комунікації та способу життя. Наприклад, участь у цифрових кампаніях може бути способом вираження громадянської позиції та впливу на суспільну думку.

Цифрова політична участь має низку відмінностей від традиційних форм, які визначають її специфіку. По-перше, вона характеризується високим рівнем доступності, оскільки не потребує значних ресурсів або фізичної присутності. По-друге, вона забезпечує швидкість і масштабність поширення інформації, що дозволяє оперативно реагувати на події. По-третє, вона має більш гнучкий характер, що дозволяє поєднувати різні форми активності.

Однією з найбільш поширених і водночас інституціоналізованих форм цифрової політичної участі є електронні петиції, які виступають інструментом

прямого звернення громадян до органів влади. Вони дозволяють формулювати суспільно важливі питання, привертати до них увагу та ініціювати розгляд на державному або місцевому рівні. Для молоді цей механізм є особливо привабливим, оскільки він поєднує простоту використання з можливістю реального впливу на політичні рішення [25, с.54].

Сутність електронних петицій полягає у зборі підписів громадян на підтримку певної ініціативи через спеціальні онлайн-платформи. У більшості випадків існують чітко визначені правила, відповідно до яких петиція підлягає розгляду після досягнення певної кількості підписів. Це створює відчуття участі в офіційному політичному процесі та підвищує довіру до цього інструменту. Наприклад, у багатьох країнах електронні петиції інтегровані в систему державного управління, що забезпечує їх формальне визнання [25, с.54].

Механізм функціонування електронних петицій передбачає кілька етапів, починаючи від створення ініціативи та її публікації на платформі до збору підписів і подальшого розгляду. Молодь активно долучається до цього процесу, оскільки він не потребує значних зусиль і доступний у будь-який час. Наприклад, для підтримки петиції достатньо мати доступ до Інтернету та витратити кілька хвилин, що значно спрощує участь порівняно з традиційними формами звернень.

Електронні петиції виконують не лише функцію звернення до влади, але й сприяють формуванню громадської думки. Процес збору підписів супроводжується поширенням інформації про ініціативу, що привертає увагу до певної проблеми. Молодь активно поширює такі петиції через соціальні мережі, що дозволяє залучати нових учасників і підвищувати рівень обізнаності. Наприклад, популярні теми, пов'язані з освітою, екологією або соціальними правами, можуть швидко набирати значну підтримку. Водночас ефективність електронних петицій залежить від низки факторів, серед яких важливе місце займає рівень підтримки, актуальність проблеми та готовність влади реагувати на звернення громадян. Не всі петиції призводять до реальних

змін, що може знижувати довіру до цього інструменту. Наприклад, якщо петиції систематично ігноруються або формально розглядаються без подальших дій, це може впливати на мотивацію молоді до участі [25, с.54].

Онлайн-кампанії та цифровий активізм є важливими складовими сучасної політичної участі, які набули значного поширення завдяки розвитку соціальних мереж і цифрових платформ. Вони дозволяють молоді не лише висловлювати власну позицію, але й активно впливати на формування громадської думки, привертати увагу до актуальних проблем і мобілізувати інших користувачів. На відміну від більш формалізованих інструментів, таких як електронні петиції, цифровий активізм має більш гнучкий і неформальний характер [24].

Ще однією формою є флешмоби, які передбачають масову участь користувачів у певній дії, що має символічний або інформаційний характер. Молодь активно бере участь у таких ініціативах, оскільки вони є простими у виконанні та дозволяють відчувати причетність до спільної справи. Наприклад, публікація фотографій або відео з певним повідомленням може привертати увагу до соціальних або політичних проблем і сприяти їх популяризації.

Порівняння цифрових і традиційних форм політичної участі дозволяє глибше зрозуміти їхні особливості, переваги та обмеження, а також визначити їх роль у сучасному політичному процесі. Традиційні форми участі, такі як голосування, участь у діяльності політичних партій або громадських організацій, мають тривалу історію та чітко визначені механізми реалізації. Вони забезпечують інституційну стабільність і формалізований вплив на політичні рішення. Водночас цифрові форми участі виникли порівняно недавно і характеризуються більшою гнучкістю та доступністю.

Однією з основних відмінностей є рівень доступності участі. Традиційні форми часто потребують фізичної присутності, часу та певних ресурсів, що може обмежувати участь окремих груп, зокрема молоді. Натомість цифрові форми дозволяють долучатися до політичного процесу в будь-який час і з будь-якого місця, що значно розширює коло учасників. Наприклад, участь у

виборах потребує особистої присутності на виборчій дільниці, тоді як підписання електронної петиції або участь в онлайн-кампанії здійснюється за кілька хвилин.

У традиційних формах участі комунікація між громадянами та владою часто має односторонній характер, тоді як цифрові інструменти забезпечують можливість зворотного зв'язку. Молодь може не лише отримувати інформацію, але й активно взаємодіяти з політичними акторами, висловлювати свою позицію та впливати на обговорення. Наприклад, коментарі в соціальних мережах або участь у публічних обговореннях створюють можливість безпосередньої комунікації.

Цифрові форми участі також відрізняються швидкістю та масштабністю. Інформація в онлайн-середовищі поширюється значно швидше, що дозволяє оперативно реагувати на події та мобілізувати велику кількість людей. У традиційних формах цей процес є більш повільним і потребує більше часу для організації. Наприклад, онлайн-кампанія може за короткий час охопити тисячі учасників, тоді як організація масових заходів у реальному просторі потребує значно більше ресурсів [29].

Разом із перевагами цифрові форми мають і певні обмеження, які впливають на їхню ефективність. Однією з основних проблем є поверхневий характер участі, коли активність обмежується короткими діями без глибокого залучення. Традиційні форми, навпаки, часто передбачають більш тривалу і систематичну участь, що сприяє формуванню стійкої громадянської позиції. Наприклад, участь у діяльності громадських організацій потребує регулярної активності та відповідальності.

Отже, цифрові та традиційні форми політичної участі не є взаємовиключними, а доповнюють одна одну, формуючи сучасну модель взаємодії громадян із політичною системою. Цифровізація створює нові можливості для залучення молоді, але водночас вимагає усвідомленого підходу до використання цих інструментів. Розуміння співвідношення різних

форм участі дозволяє визначити перспективи розвитку політичної активності в умовах сучасного суспільства.

2.3. Ризики цифрової участі: маніпуляції, дезінформація, кіберзагрози

Цифровізація політичної участі поряд із новими можливостями породжує і низку ризиків, які впливають на характер та якість залучення молоді до політичного процесу. Зростання ролі цифрових технологій змінює інформаційне середовище, роблячи його більш відкритим, але водночас менш контрольованим. У таких умовах політична участь стає залежною не лише від рівня активності громадян, але й від якості інформації, яку вони отримують, а також від впливу різних зовнішніх факторів.

Однією з ключових особливостей сучасного інформаційного середовища є його надмірна насиченість. Молодь постійно перебуває в потоці інформації, який включає новини, коментарі, аналітичні матеріали та інші види контенту. Це створює ситуацію, коли складно відрізнити важливу інформацію від другорядної, а достовірну – від недостовірної. Наприклад, у соціальних мережах новини можуть подаватися у спрощеній або викривленій формі, що впливає на сприйняття політичних подій [30].

Вразливість молоді до впливу цифрового середовища пов'язана з особливостями її політичної соціалізації. Оскільки політичні погляди молодих людей ще перебувають у процесі формування, вони можуть бути більш чутливими до зовнішніх впливів. Емоційно забарвлений контент, яскраві повідомлення або маніпулятивні матеріали можуть швидко привертати увагу та впливати на формування політичних переконань. Наприклад, інформаційні кампанії, які апелюють до емоцій, можуть формувати упереджене ставлення до певних політичних явищ.

Наступною характеристикою цифрового середовища є відсутність чітких меж між різними джерелами інформації. У соціальних мережах

користувачі можуть одночасно отримувати інформацію від офіційних джерел, медіа, блогерів та інших користувачів. Це ускладнює процес оцінки достовірності інформації та підвищує ризик поширення неправдивих даних. Молодь, яка активно користується такими платформами, може не завжди перевіряти джерела інформації, що впливає на її політичні уявлення.

Соціальні мережі формують персоналізовані інформаційні стрічки, що можуть обмежувати доступ до альтернативних точок зору. Це створює так звані інформаційні бульбашки, у межах яких користувачі отримують переважно ту інформацію, яка відповідає їхнім поглядам. У результаті молодь може формувати однобоке бачення політичної реальності, що ускладнює об'єктивне сприйняття подій.

Цифрове середовище сприяє поширенню швидких і спрощених форм комунікації, що може впливати на глибину аналізу політичних процесів. Короткі повідомлення, відео або меми часто замінюють складні аналітичні матеріали, що призводить до спрощення політичного дискурсу. Молодь, яка звикла до такого формату, може не завжди приділяти достатньо уваги глибокому розумінню політичних питань.

Водночас ризики цифрової участі пов'язані не лише з інформаційним середовищем, але й із загальними умовами функціонування цифрових платформ. Відсутність належного контролю за контентом, можливість анонімності та швидкість поширення інформації створюють умови для зловживань. Наприклад, недобросовісні користувачі можуть поширювати неправдиву інформацію або маніпулювати громадською думкою.

Однією з найбільш суттєвих загроз цифрової політичної участі є поширення дезінформації, яка впливає на формування громадської думки та політичних переконань молоді. У сучасному інформаційному середовищі неправдиві або спотворені повідомлення можуть поширюватися з великою швидкістю, охоплюючи широку аудиторію. Це зумовлено як технічними особливостями соціальних мереж, так і поведінкою користувачів, які часто поширюють інформацію без перевірки її достовірності. Молодь, яка активно

взаємодіє з цифровими платформами, опиняється в умовах постійного інформаційного впливу, що ускладнює формування об'єктивного бачення політичних процесів. [31]

Дезінформація може набувати різних форм, серед яких особливе місце займають фейкові новини. Вони створюються з метою введення в оману, формування певного ставлення до подій або дискредитації політичних акторів. Такі матеріали часто мають емоційно забарвлений характер і апелюють до почуттів користувачів, що сприяє їх швидкому поширенню. Наприклад, під час виборчих кампаній можуть поширюватися неправдиві повідомлення про кандидатів, що впливає на вибір молодих виборців.

Окрім фейкових новин, важливу роль відіграють маніпуляції громадською думкою, які здійснюються через цілеспрямоване використання інформації. Це може включати вибіркове подання фактів, перекручення інформації або створення певного інформаційного фону, що формує потрібне сприйняття. Молодь, яка активно споживає контент у соціальних мережах, може піддаватися впливу таких маніпуляцій, не завжди усвідомлюючи їхній характер. Наприклад, систематичне повторення певних повідомлень може створювати ілюзію їхньої правдивості.

Особливу небезпеку становлять інформаційні кампанії, які мають комплексний характер і спрямовані на досягнення конкретних політичних цілей. Вони можуть включати поширення дезінформації, використання емоційних повідомлень та залучення різних каналів комунікації. Такі кампанії часто мають добре продуману стратегію і можуть впливати на значну частину аудиторії. Молодь, яка є активним користувачем цифрових платформ, стає однією з основних цільових груп таких впливів.

Наслідки дезінформації для політичної участі молоді можуть бути досить серйозними. Вона може призводити до формування викривлених уявлень про політичну реальність, зниження довіри до політичних інститутів або навіть відмови від участі в політичному житті. Наприклад, поширення

негативної або неправдивої інформації може формувати апатію або розчарування серед молоді, що знижує рівень її активності.

Кіберзагрози є ще одним важливим аспектом ризиків цифрової політичної участі, який безпосередньо впливає на безпеку користувачів та стабільність інформаційного середовища. З розвитком цифрових технологій зростає не лише кількість можливостей для участі, але й кількість загроз, пов'язаних із використанням цих технологій. Молодь, яка активно користується онлайн-платформами, часто стає однією з найбільш вразливих груп до таких впливів через високий рівень залученості в цифровий простір.

Однією з поширених форм кіберзагроз є використання ботів і тролів, які впливають на інформаційний простір і формування громадської думки. Боти – це автоматизовані акаунти, які здатні масово поширювати повідомлення, створювати ілюзію підтримки певних ідей або маніпулювати інформаційними потоками. Тролі, у свою чергу, можуть навмисно провокувати конфлікти, поширювати агресивні або маніпулятивні повідомлення. Молодь, яка бере участь у дискусіях у соціальних мережах, може взаємодіяти з такими акаунтами, не завжди усвідомлюючи їх штучний характер [36].

Агресивні повідомлення, хейт або тиск у соціальних мережах можуть впливати на бажання молоді брати участь у політичних дискусіях. Наприклад, негативний досвід взаємодії в онлайн-середовищі може призводити до зниження активності або навіть відмови від участі в обговореннях. Це впливає на загальний рівень політичної активності та обмежує можливості для відкритого обміну думками.

Водночас існують можливості протидії кіберзагрозам, які включають як технічні, так і освітні заходи. Підвищення рівня цифрової грамотності молоді дозволяє краще розуміти механізми функціонування онлайн-платформ і розпізнавати потенційні загрози. Наприклад, знання про існування ботів або маніпулятивних технологій допомагає більш критично оцінювати інформацію. Крім того, важливу роль відіграє відповідальність самих платформ, які можуть впроваджувати механізми виявлення та обмеження

шкідливого контенту. Молодь, як активний користувач цифрових ресурсів, зацікавлена у створенні безпечного інформаційного середовища, яке сприятиме ефективній політичній участі [34].

Наслідки ризиків цифрової політичної участі мають комплексний характер і проявляються як на індивідуальному рівні, так і на рівні суспільства загалом. Вплив дезінформації, маніпуляцій і кіберзагроз змінює не лише характер участі молоді, але й її ставлення до політики, рівень довіри до інституцій та готовність до активних дій. У результаті цифрове середовище може як стимулювати участь, так і формувати умови для її зниження або деформації.

Одним із найбільш помітних наслідків є зниження довіри до інформації та джерел її поширення. Молодь, яка стикається з великою кількістю суперечливих або недостовірних повідомлень, може втрачати впевненість у можливості отримання об'єктивної інформації. Це призводить до формування скептичного ставлення не лише до медіа, але й до політичних інститутів загалом. Наприклад, постійна присутність фейкових новин може створювати відчуття, що жодна інформація не є достовірною.

Молодь, яка стикається з маніпуляціями або негативною інформацією, може втрачати мотивацію до участі, вважаючи її неефективною. Наприклад, поширення негативних повідомлень про політичні процеси може формувати переконання, що участь не має реального впливу.

Разом із негативними наслідками існують і можливості для подолання цих викликів. Розвиток медіаграмотності є одним із ключових напрямів, який дозволяє підвищити якість політичної участі молоді. Здатність аналізувати інформацію, перевіряти її достовірність і критично оцінювати джерела сприяє формуванню більш усвідомленої позиції. Наприклад, молоді люди, які володіють такими навичками, менш схильні до впливу дезінформації.

Прозорість діяльності органів влади, відкритість до комунікації та використання сучасних цифрових інструментів можуть підвищувати довіру

молоді. Наприклад, інтерактивні платформи для участі громадян у прийнятті рішень можуть створювати відчуття реального впливу [4, с.22].

Перспективним напрямом є також поєднання цифрових і традиційних форм участі, що дозволяє компенсувати недоліки кожної з них. Молодь може використовувати цифрові інструменти для отримання інформації та мобілізації, а також брати участь у реальних політичних процесах. Такий підхід сприяє формуванню більш стійкої та ефективної політичної активності.

Отже, ризики цифрової політичної участі мають значний вплив на молодь і визначають характер її взаємодії з політичною системою. Вони створюють як виклики, так і стимули для розвитку нових підходів до участі. Усвідомлення цих наслідків і пошук шляхів їх подолання є важливими умовами підвищення ефективності політичної участі молоді в умовах цифровізації суспільства.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ МОЛОДІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

3.1. Державна політика та громадянські ініціативи щодо розвитку е-участі молоді

Державна політика у сфері розвитку політичної участі молоді набуває особливого значення в умовах цифровізації суспільства, оскільки саме від її ефективності залежить рівень залученості молодого покоління до політичного процесу. Сучасні держави все частіше визнають необхідність створення умов для активної участі молоді, враховуючи її потенціал як рушійної сили суспільних змін.

Сутність державної політики у цій сфері полягає у формуванні системи заходів, спрямованих на забезпечення доступу молоді до політичного процесу, підвищення рівня її поінформованості та створення умов для реалізації громадянської активності. Це включає як нормативно-правове забезпечення, так і практичні механізми, які дозволяють молоді брати участь у прийнятті рішень. Наприклад, створення електронних платформ для взаємодії громадян із владою є одним із важливих напрямів такої політики.

Законодавче забезпечення відіграє ключову роль у розвитку електронної участі, оскільки воно визначає правила функціонування відповідних механізмів. У багатьох країнах приймаються нормативні акти, які регулюють використання електронних петицій, онлайн-консультацій та інших форм участі. Це створює правову основу для залучення молоді до політичного процесу та забезпечує легітимність таких форм активності. Наприклад, встановлення чітких процедур розгляду електронних звернень підвищує довіру до цього інструменту [25].

Роль державних інституцій полягає не лише у створенні нормативної бази, але й у забезпеченні практичної реалізації політики. Органи влади

можуть ініціювати програми, спрямовані на залучення молоді, підтримувати розвиток цифрових платформ та сприяти поширенню інформації про можливості участі. Молодь, яка має доступ до таких ресурсів, отримує більше можливостей для активної взаємодії з політичною системою.

Важливим напрямом є розвиток електронного урядування, яке забезпечує цифрову взаємодію між громадянами та державою. Це включає використання онлайн-сервісів для отримання інформації, подання звернень або участі в обговоренні політичних рішень. Молодь активно використовує такі сервіси, оскільки вони відповідають її звичкам і способу життя. Наприклад, можливість отримання адміністративних послуг або участі в консультаціях через Інтернет значно спрощує взаємодію з владою.

Разом із цим ефективність державної політики залежить від рівня її реалізації та доступності для молоді. Недостатня поінформованість про існуючі можливості або складність використання цифрових інструментів можуть обмежувати участь. Наприклад, якщо платформи є складними у використанні або не адаптовані до потреб молоді, це може знижувати рівень залученості.

Державна політика повинна враховувати її інтереси, цінності та особливості сприйняття інформації. Наприклад, використання сучасних форматів комунікації, таких як соціальні мережі або інтерактивні платформи, може підвищувати ефективність взаємодії з молоддю. Водночас важливо забезпечити баланс між можливостями цифрової участі та її безпечністю. Державні інституції повинні створювати умови, які мінімізують ризики, пов'язані з дезінформацією, кіберзагрозами та маніпуляціями. Це включає як технічні заходи, так і освітні програми, спрямовані на підвищення рівня медіаграмотності [6].

Національні програми залучення молоді до політичного процесу відіграють важливу роль у реалізації державної політики, оскільки вони спрямовані на створення конкретних механізмів участі та підтримку громадянської активності. У сучасних умовах такі програми все частіше

інтегрують цифрові інструменти, що дозволяє адаптувати їх до потреб молоді та підвищити ефективність взаємодії. Вони можуть включати освітні ініціативи, інформаційні кампанії, підтримку молодіжних організацій та розвиток електронних платформ.

Одним із ключових напрямів національних програм є підвищення рівня політичної обізнаності молоді. Це досягається через проведення освітніх заходів, тренінгів, семінарів та інших форм навчання, які спрямовані на формування знань про політичну систему, права та обов'язки громадян. Молодь, яка має достатній рівень поінформованості, більш схильна до активної участі в політичному житті. Наприклад, освітні програми можуть включати моделювання політичних процесів або участь у дебатах [10].

Важливим аспектом є також підтримка молодіжних ініціатив, які сприяють розвитку громадянської активності. Державні програми можуть передбачати фінансування або організаційну підтримку проєктів, спрямованих на вирішення соціальних проблем або розвиток місцевих громад. Молодь, яка бере участь у таких ініціативах, отримує практичний досвід участі та можливість впливати на суспільні процеси. Наприклад, реалізація локальних проєктів може сприяти підвищенню рівня довіри до власних можливостей.

Міжнародний досвід розвитку е-участі свідчить про різноманітність підходів до залучення молоді. У багатьох країнах впроваджуються цифрові платформи для участі громадян у прийнятті рішень, проведення онлайн-консультацій або обговорення політичних ініціатив. Такі практики демонструють, що поєднання технологій і участі може підвищувати рівень залученості та ефективність взаємодії. Наприклад, використання спеціалізованих платформ для обговорення законопроєктів дозволяє молоді висловлювати свою позицію та впливати на процес прийняття рішень [8].

Діяльність громадських організацій та молодіжних ініціатив є важливим елементом розвитку політичної участі молоді, оскільки саме ці структури часто виступають посередником між громадянами та державою. Вони

створюють можливості для самореалізації молоді, формування активної громадянської позиції та набуття практичного досвіду участі в суспільному житті. У сучасних умовах такі організації активно використовують цифрові інструменти, що дозволяє розширити їхній вплив і залучити ширше коло учасників.

Громадські організації відіграють важливу роль у підвищенні рівня політичної обізнаності молоді. Вони проводять освітні заходи, тренінги, інформаційні кампанії, спрямовані на формування знань про політичну систему, права громадян та механізми участі. Молодь, яка долучається до таких ініціатив, отримує не лише теоретичні знання, але й практичні навички, необхідні для активної участі. Наприклад, участь у тренінгах із громадянської освіти може сприяти розвитку критичного мислення та розуміння політичних процесів[2].

Особливе значення мають молодіжні рухи, які об'єднують людей навколо спільних інтересів або ідей. Вони можуть бути спрямовані на вирішення соціальних проблем, захист прав або розвиток місцевих громад. Молодь, яка бере участь у таких рухах, має можливість впливати на суспільні процеси та формувати власну позицію. Наприклад, участь у волонтерських або громадських ініціативах може стати першим кроком до більш активної політичної участі.

Цифрові технології значно розширюють можливості діяльності громадських організацій. Вони дозволяють швидко поширювати інформацію, організовувати заходи та залучати нових учасників. Молодіжні ініціативи активно використовують соціальні мережі для комунікації, мобілізації та популяризації своїх ідей. Наприклад, створення онлайн-спільнот або проведення інформаційних кампаній у мережі може значно підвищувати рівень залученості[30].

Отже, ефективність державної політики та громадських ініціатив у сфері політичної участі молоді залежить від комплексного підходу, який враховує як можливості, так і обмеження цифрового середовища. Подолання існуючих

проблем і розвиток нових механізмів участі є важливими умовами підвищення рівня залученості молоді до політичного життя в умовах сучасного суспільства.

3.2. Шляхи підвищення ефективності цифрової політичної участі молоді

Рівень політичної активності молоді в сучасних умовах залишається неоднозначним, що зумовлено наявністю низки проблем, які впливають на її залучення до політичного процесу. Незважаючи на розширення можливостей участі, зокрема завдяки цифровим технологіям, значна частина молоді демонструє низький рівень інтересу до політики або обмежується пасивними формами активності. Це пов'язано як із соціально-економічними чинниками, так і з особливостями сприйняття політичної реальності.

Однією з ключових проблем є відсутність стійкої мотивації до участі в політичному житті. Молодь часто не відчуває безпосереднього зв'язку між власною активністю та реальними результатами, що знижує її зацікавленість. Наприклад, участь у виборах або підтримка ініціатив може сприйматися як формальна дія, яка не має суттєвого впливу на політичні процеси. Це формує відчуття віддаленості від влади та знижує рівень довіри до політичних інститутів[21].

Важливим чинником є також соціально-економічні умови, в яких перебуває молодь. Проблеми працевлаштування, нестабільність доходів або відсутність соціальних гарантій можуть відволікати від участі в політичному житті. Молоді люди часто зосереджуються на вирішенні особистих питань, що знижує їхню готовність до активної участі. Наприклад, пошук роботи або здобуття освіти може займати значну частину часу, залишаючи обмежені можливості для політичної активності.

Ще одним аспектом є недостатній рівень політичної обізнаності, який ускладнює участь у політичних процесах. Молодь, яка не має достатніх знань

про політичну систему, механізми прийняття рішень або власні права, може не усвідомлювати можливостей участі. Це призводить до пасивності або вибору найпростіших форм активності, які не потребують глибокого розуміння політичних процесів.

Соціально-психологічні фактори також відіграють важливу роль у формуванні політичної активності. Молодь може відчувати невпевненість у власних можливостях впливу або страх перед участю в політичних процесах. Наприклад, негативний досвід або відсутність підтримки з боку оточення можуть знижувати готовність до активної участі. Це особливо актуально для тих, хто не має досвіду взаємодії з політичними інститутами.

Важливим чинником є також вплив інформаційного середовища, яке формує уявлення про політику. Негативні або критичні повідомлення можуть створювати враження, що політична система є закритою або неефективною. Молодь, яка сприймає такі повідомлення, може втрачати інтерес до участі або формувати скептичне ставлення до політики загалом. Разом із цим варто враховувати особливості сучасного стилю життя молоді, який характеризується швидкістю, динамічністю та орієнтацією на короткострокові результати. Це впливає на характер політичної участі, яка часто має ситуативний і нестабільний характер. Наприклад, молодь може активно реагувати на окремі події, але не демонструвати довготривалої участі[9].

Попри наявні проблеми, потенціал молоді як активного суб'єкта політичного процесу залишається значним. Вона має високий рівень адаптивності до нових умов, здатність швидко освоювати нові технології та відкритість до змін. Це створює передумови для підвищення рівня політичної участі за умови усунення існуючих бар'єрів.

Підвищення ефективності політичної участі молоді в умовах цифровізації потребує комплексного підходу, який враховує як технічні можливості, так і соціальні та освітні чинники. Одним із ключових напрямів є вдосконалення цифрових інструментів, які використовуються для взаємодії між громадянами та політичними інституціями. Важливо, щоб ці інструменти

були не лише доступними, але й зручними у використанні, зрозумілими та адаптованими до потреб молоді. Наприклад, створення інтуїтивно зрозумілих платформ із простим інтерфейсом може значно підвищити рівень залученості.

Важливим аспектом є інтеграція різних форм участі, що дозволяє поєднувати цифрові та традиційні механізми. Молодь може використовувати онлайн-інструменти для отримання інформації, організації діяльності та комунікації, а також брати участь у реальних політичних процесах. Такий підхід сприяє формуванню більш стійкої участі та підвищує її ефективність. Наприклад, онлайн-кампанії можуть переходити у громадські ініціативи або участь у виборах.

Особливу роль у підвищенні ефективності участі відіграє освіта, зокрема розвиток медіаграмотності та громадянської компетентності. Молодь, яка володіє навичками критичного мислення, здатна краще орієнтуватися в інформаційному середовищі, оцінювати достовірність інформації та приймати обґрунтовані рішення. Освітні програми можуть включати як формальне навчання, так і неформальні ініціативи, спрямовані на розвиток цих навичок. Наприклад, тренінги з аналізу інформації або участь у дебатах можуть сприяти формуванню активної позиції[11].

Важливим напрямом є також використання нових технологій, які можуть розширювати можливості участі. Розвиток мобільних додатків, інтерактивних платформ та інших цифрових інструментів дозволяє зробити участь більш доступною та зручною. Молодь активно використовує такі технології, що створює передумови для їх ефективного впровадження у політичний процес. Наприклад, мобільні додатки для участі в опитуваннях або обговореннях можуть підвищувати рівень залученості.

Молодь повинна бачити результати своєї участі, що стимулює її до подальшої активності. Наприклад, публікація результатів розгляду ініціатив або звітування про їх реалізацію може підвищувати довіру до системи.

Використання сучасних каналів комунікації, таких як соціальні мережі або онлайн-платформи, дозволяє забезпечити більш ефективний діалог.

Молодь очікує швидкої та зрозумілої реакції на свої запити, що вимагає від державних інституцій відповідного підходу.

Важливим є також створення умов для самореалізації молоді через участь у різних ініціативах. Підтримка молодіжних проєктів, розвиток громадських організацій та створення можливостей для участі сприяють формуванню активної громадянської позиції. Наприклад, надання ресурсів для реалізації ідей може стимулювати молодь до більш активної участі. Разом із цим необхідно враховувати різноманітність молоді як соціальної групи, що передбачає адаптацію механізмів участі до різних її категорій. Різні групи молоді можуть мати різні потреби та можливості, що потребує диференційованого підходу. Наприклад, використання різних форматів комунікації може підвищувати ефективність залучення[19].

Отже, перспективи розвитку політичної участі молоді в умовах цифровізації є досить широкими та пов'язаними з подальшим розвитком технологій і зміною підходів до залучення. Вони включають як удосконалення існуючих механізмів, так і впровадження нових інноваційних рішень. Реалізація цих перспектив дозволить підвищити рівень політичної активності молоді та забезпечити її більш ефективну участь у суспільному житті.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз теоретико-методологічних засад політичної участі молоді дозволяє зробити висновок про складний і багатовимірний характер цього явища. Політична участь розглядається як сукупність дій громадян, спрямованих на вплив на політичні процеси, і включає як традиційні, так і нові, цифрові форми активності. Її зміст формувався під впливом історичних, соціальних і технологічних змін, що призвело до розширення уявлень про можливості участі. Молодь як соціально-політична група має специфічні характеристики, які визначають особливості її участі в політичному процесі. До таких характеристик належать високий рівень адаптивності до суспільних змін, відкритість до інновацій, схильність до швидкого сприйняття нових інформаційних технологій, а також нестабільність політичних орієнтацій та підвищена чутливість до соціальних і політичних трансформацій. Молоді люди часто є більш мобільними та активними у використанні сучасних засобів комунікації, що створює умови для їхнього залучення до нових форм політичної активності. Водночас недостатній життєвий досвід, обмежений рівень політичної обізнаності та вплив інформаційних маніпуляцій можуть ускладнювати процес формування стійкої громадянської позиції. –

Особливу роль у становленні політичної участі молоді відіграє політична соціалізація, у межах якої відбувається засвоєння політичних знань, норм, цінностей і моделей поведінки. Саме в процесі соціалізації формуються уявлення молодшої людини про політичну систему, державні інститути, механізми реалізації прав і свобод, а також рівень довіри до влади та готовність брати участь у суспільно-політичному житті. На політичну соціалізацію впливають сім'я, освітні заклади, засоби масової інформації, громадські організації, а в сучасних умовах – і цифрове середовище. Соціальні мережі, онлайн-медіа та цифрові комунікаційні платформи стали важливими агентами політичної соціалізації, оскільки саме через них молодь отримує значну частину інформації про політичні події та процеси. У результаті процес

політичної соціалізації стає більш динамічним, інтерактивним і залежним від інформаційного середовища.

Аналіз впливу цифрових технологій на політичну активність молоді свідчить про те, що вони стали важливим чинником трансформації форм участі. Соціальні мережі та онлайн-платформи відкривають нові можливості для мобілізації, комунікації та формування громадської думки. Цифрова політична участь включає різноманітні форми, такі як електронні петиції, онлайн-кампанії та цифровий активізм, які характеризуються доступністю, швидкістю та масштабністю. Водночас цифрове середовище створює низку ризиків, серед яких поширення дезінформації, маніпуляції та кіберзагрози. Ці фактори впливають на якість участі молоді, формування її політичних переконань і рівень довіри до політичних інститутів. У результаті цифрова участь має як позитивний потенціал, так і певні обмеження, що потребує комплексного підходу до її аналізу та розвитку.

Дослідження проблем і перспектив підвищення політичної участі молоді в умовах цифровізації показує, що ефективність залучення залежить від поєднання державної політики, діяльності громадянського суспільства та рівня підготовки молоді. Державні програми, розвиток електронного урядування та підтримка громадських ініціатив створюють можливості для участі, однак їх реалізація супроводжується певними проблемами, зокрема формальним характером участі, нерівномірним доступом до ресурсів і недостатнім рівнем довіри. Підвищення ефективності участі потребує вдосконалення цифрових інструментів, розвитку медіаграмотності, забезпечення прозорості процесів і врахування особливостей молоді. Перспективи розвитку пов'язані з впровадженням інноваційних підходів, розширенням можливостей електронної участі та посиленням взаємодії між молоддю, державою та громадськими організаціями. Це створює передумови для формування більш активної, усвідомленої та ефективної політичної участі молодого покоління в сучасному суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Активізація молоді та залучення до діяльності з розвитку громад. Практичний посібник для місцевої влади. Київ, 2019. 52 с. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/405/Youth_Engagement_Practices.pdf (дата звернення 21.03.2026).
2. Баталов О.А., Семиборода К.В. Політична участь: від античності до сучасності. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2024. № 46. С. 88-94. URL: <https://share.google/Ucg4tKjwxpCzJDyWr> (дата звернення 15.11.2025).
3. Бортніков В. Політична участь (матеріали для лекції). *Всеукраїнські політологічні читання імені професора Богдана Яроша*. 2024. № 13. С. 17-22. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/26875/5/pol_chyt2024-17-22.pdf (дата звернення 01.12.2025).
4. Була С.П. Соціальні мережі як інструмент політичної маніпуляції. *Політикус*. 2020. № 4. С. 21-25. URL: https://politicus.od.ua/4_2020/5.pdf (дата звернення 21.03.2026).
5. Буяк Б. Молодь як особлива соціально-демографічна група в умовах становлення соціально-правової держави та громадянського суспільства. *Наукові записки*. № 36. С. 198-209. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/buiak_molod.pdf (дата звернення 15.11.2025).
6. Кияшко Л.О. Політична участь молоді сучасної України: психологічні чинники активізації: монографія. К.: Міленіум, 2014. 216 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/9068/1/Політична%20участь%20моногрфія.pdf> (дата звернення 21.03.2026).
7. Коляда Н.М. Соціальна молодіжна політика: навч. посіб. Умань : Візаві, 2021. 174 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/14840/1/CMП.pdf> (дата звернення 21.03.2026).

8. Косілова О.І. Політична участь як форма реалізації політичних прав: теоретико-правовий дискурс. *Вісник НТУУ «КПІ»*. 2021. № 2 (50). С. 127-133. URL: <https://share.google/Wso9J8nNLubS4PqFz> (дата звернення 01.12.2025).
9. Костельнюк М.М. Політична участь як визначальний чинник демократизації політичного процесу. *Політикус*. 2019. № 3. С. 32-36. URL: https://politicus.od.ua/3_2019/6.pdf (дата звернення 15.11.2025).
10. Костянтинівська А.К. Електронна петиція як ефективний інструмент політичної участі громадян. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. 2018. № 1 (1-2). С. 89-95. URL: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/932> (дата звернення 21.03.2026).
11. Кравець А., Колісник Л. Участь молоді в суспільно-політичному житті в Україні: реальні кейси чи декларативні можливості. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2025. № 28 (6). С. 7-12. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/2271> (дата звернення 21.03.2026).
12. Кулеба О. Політична участь: суть, різновиди та особливості. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2010. № 22. С. 65-69. URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/a8cflaff-ed03-4f70-89ee-5cd96ad52684/content> (дата звернення 21.03.2026).
13. Лушагіна Т.В. Особливості взаємодії молоді з органами державної влади та місцевого самоврядування. *Політикус*. 2021. № 2. С. 47-52. URL: https://politicus.od.ua/2_2021/8.pdf (дата звернення 21.03.2026).
14. Мадіссон В.В. Політична система сучасного суспільства: навчальний посібник. К.: КНУТД, 2015. 229 с. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2647/3/20150223_Maddison_NP.pdf (дата звернення 01.12.2025).
15. Маслова Я.Р. Соціальні мережі, як інструмент взаємодії органів публічної влади з громадськістю. *Публічне управління: проблеми та*

перспективи. 2021. С. 184-188. URL: https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/26984/1/Маслова_тезис.pdf (дата звернення 15.11.2025).

16. Махно Ю. Політична участь: сутність поняття та функції. *Вісник Прикарпатського університету*. 2024. № 17. С. 132-137. URL: <https://share.google/Pre9c9dIiPhQJ4hor> (дата звернення 21.03.2026).

17. Мацкевич Р.М. Співвідношення політичної участі і політичного функціонування у політичному процесі. С. 243-249. URL: https://app.nuoua.od.ua/archive/40_2010/34.pdf (дата звернення 21.03.2026).

18. Мачуліна І.І. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія молоді» для студентів спеціальності «Соціологія». Дніпродзержинськ, ДДТУ, 2013. 92 с. URL: <https://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/15/7-15-kl47.pdf> (дата звернення 21.03.2026).

19. Міщенко М.Г. Інституційні основи та реалізація молодіжної політики в Україні: сучасний стан і перспективи. *Держава та регіони*. 2024. № 3. С. 64-69. URL: https://pa.stateandregions.zp.ua/archive/3_2024/12.pdf (дата звернення 01.12.2025).

20. Молодь в Україні. Ситуація молоді, сучасна молодіжна політика в Україні та польсько-німецько-українська співпраця. 86 с. URL: https://dpjw.org/wp-content/uploads/2022/10/Mlodziez-na-Ukraine_publicacja-UA.pdf (дата звернення 21.03.2026).

21. Новакова О.В., Пашина Н.П. Політичні процеси та політичні відносини. К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2016. 398 с. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1091/1/NP_polit_protsess_y.pdf (дата звернення 15.11.2025).

22. Палагнюк Ю.В., Костєва Т.Б., Соловійова А.С. Участь молоді у розвитку громадянського суспільства в Україні: колективна монографія. Миколаїв: Іліон, 2021. 328 с. URL: <https://ysc.in.ua/wp-content/uploads/2021/06/YOUTH-PARTICIPATION-print.pdf> (дата звернення 21.03.2026).

23. Перевалова Л.В. Суспільно-політична активність української молоді в умовах формування громадянського. *Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»*. Харків: НТУ «ХПІ», 2016. № 40 (1212). С. 10-17. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/038b1c1c-f899-4558-b5c8-28e9d5530cc6> (дата звернення 23.02.2026).
24. Петров П.Г. Цифрові інструменти участі як форма транскордонного політичного впливу. *Політикус*. 2025. № 2. С. 230-234. URL: https://politicus.od.ua/2_2025/36.pdf (дата звернення 21.03.2026).
25. Полуніна О.О. Електронні петиції: міжнародний досвід та Україна. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2023. № 62. С. 53-56. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc62/11.pdf> (дата звернення 21.03.2026).
26. Радкевич В.О. Молодь України: виклики та адаптація в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичні матеріали до державної доповіді про становище молоді в Україні. Київ: Інституту професійної освіти НАПН України, 2025. 37 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744908/1/Youth%20of%20Ukraine%20%28IAM%29_2025.pdf (дата звернення 23.02.2026).
27. Ротар Н. Діалогові форми політичної участі: передумови та перспективи становлення в Україні. *Політичний менеджмент*. 2007. № 1. С. 75-92. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/rotar_dialogovi.pdf (дата звернення 01.12.2025).
28. Сальнікова С.А., Мацюк О.В. Політична участь: концептуальні схеми, методики вимірювання. *Соціологічні студії*. 2012. № 1. С. 87-92. URL: <https://files01.core.ac.uk/download/pdf/153585345.pdf> (дата звернення 21.03.2026).
29. Середа К., Габро І. Соціальні мережі як ефективний інструмент здійснення цифрової дипломатії. *Молодий вчений*. 2018. № 4 (56). С. 604-608. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4815> (дата звернення 23.02.2026).

30. Скороход О. Соціальні мережі як інструмент цифрової політичної участі в умовах е-демократії. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2025. № 28 (5). С. 223-230. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/2263> (дата звернення 21.03.2026).

31. Скороход О.П. Еволюція моделей політичної участі: від класичних концепцій до цифрової епохи Е-демократії. *Політичне життя*. 2025. № 2. С. 33-41. URL: <https://share.google/GmhlvSQwBSVsVEGSb> (дата звернення 23.02.2026).

32. Слюсаревський М. Політична участь як особливий «зріз» політичної поведінки. *Політичний менеджмент*. 2009. № 5. С. 8-18. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/sliusarevskiyi_politychna.pdf (дата звернення 01.12.2025).

33. Сопова Є.П. Особливості політичної участі громадян України. *VII Національний конвент: матеріали VII Національного конвенту Міжнародної асоціації студентів політичної науки*. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2017. С. 181-183. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/12093b98-b607-4da1-9e79-17330e0b8af1> (дата звернення 21.03.2026).

34. Фармхаус П.Р. Соціальні мережі як інструмент комунікації держави з громадянами: аналіз проблем та шляхів оптимізації. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2023. № 6. С. 169-174. URL: https://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/6_2023/27.pdf (дата звернення 21.03.2026).

35. Цвих В. Політична участь як феномен політичного життя. *Політичний менеджмент*. 2007. № 6. С. 167-169. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/tsvyh_politychna.pdf (дата звернення 01.12.2025).

36. Шайгородський Ю.Ж. Політична участь як чинник формування громадської думки та поведінкових моделей громадян. *Політична система України: конституційна модель та політичні практики: монографія*. Київ:

ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2023. С. 400–445. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737096/1/Політична%20участь...поведінкових%20моделей.pdf> (дата звернення 21.03.2026).

37. Якимчук М.Ю., Волкова І.П. Соціально-політична активність молоді в умовах формування громадянського суспільства. *Молодий вчений*. 2019. № 12.1 (76.1). С. 78-81. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/12.1/19.pdf> (дата звернення 21.03.2026).

38. Янченко А. Соціальні медіа як елемент політичної комунікації. *Політичний менеджмент*. 2013. № 1-2. С. 153-163. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/yanchenko_sotsialni.pdf (дата звернення 01.12.2025).

39. Saud M., Ida R., Abbas A., Ashfaq A., Ahmad A. The Social Media and Digitalization of Political Participation in Youths: An Indonesian Perspective. *Society*. 2020. Vol. 8, № 1. P. 83–93. DOI: 10.33019/society.v8i1.160. URL: <https://www.societyfisipubb.id/index.php/society/article/view/160> (дата звернення: 20.05.2026).

40. Keating A., Melis G. Social Media and Youth Political Engagement: Preaching to the Converted or Providing a New Voice for Youth? *The British Journal of Politics and International Relations*. 2017. Vol. 19, № 4. P. 877–894. DOI: 10.1177/1369148117718461. URL: https://www.researchgate.net/publication/318280499_Social_media_and_youth_political_engagement_Preaching_to_the Converted_or_providing_a_new_voice_for_youth (дата звернення: 20.05.2026).